

De

NUMMER 14 /// JAARGANG 88 /// 5 APRIL 2013

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Efficiënt rouwen

Houd Mij niet vast!

Leer ons bidden

A stylized illustration of a church with a red roof and a cross, set against a cityscape background. In the foreground, the blue silhouettes of a family (a man, a woman, and a child) are shown walking away from the viewer, holding hands. The church is highlighted by a circular spotlight effect.

De pragmatische generatie
en de kerk

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger- Niemeijer,
drs. Peter Hommes, drs. Erik Koning,
dr. Hans Schaeffer.

Brede redactie kernredactie plus dr. Erik de Boer,
dr. Ad de Bruijne, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie, Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat met (abonnementen)administratie te maken heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie | www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

VIJFTIG TINTEN GRIJS

TEKST: HELEEN SYTSMA, EINDREDACEUR VAN DE REFORMATIE ///

Nee, dit stukje wordt geen literair oordeel over het boek met dezelfde titel dat vorig jaar de boekenbranche overeind gehouden heeft, en ook geen moreel oordeel over een samenleving waarin dit soort lectuur gretig aftrek vindt. De titel is ditmaal van toepassing op de dominant aanwezige haarkleur van de ongeveer 250 deelnemers aan het congres *Kerk tussen muren en mensen* dat Opbouw en De Reformatie twee weken geleden organiseerden. Onder de deelnemers bevonden zich ook twintigers, dertigers en veertigers, maar ik gok dat minstens de helft van de aanwezigen bewust heeft meegemaakt dat de wegen tussen beide kerkgenootschappen die de bladen vertegenwoordigen, scheidden. Achter die neutrale omschrijving gaat een wereld van kerkelijk verdriet schuil die veel deelnemers dus aan den lijve hebben ondervonden.

In de pauze tussen de workshops nam een mevrouw die qua leeftijd mijn moeder had kunnen zijn mij even terzijde. Ze zei: 'Wat zou het mooi zijn om aan het einde van de dag met elkaar avondmaal te vieren hè?' Eerder op de dag hadden we het prachtige lied 'Dit huis een herberg onderweg' gezongen uit de liedbundel *Zingende gezegend* van A.F. Troost: Dit huis waarin men smarten deelt, weet hoe Gods liefde harten heelt.

Nee, op het congres werd niet alleen op verheven toon over de kerk gesproken. De pijn die mensen elkaar juist ook in de kerk kunnen aandoen en die we elkaar in het verleden hebben aangedaan, werd niet onder het tapijt geveegd. Maar vanuit de diepe overtuiging dat we op hetzelfde fundament staan – Jezus Christus, de gekruisigde, de opgestane Heer – ontmoetten we elkaar: Nederlands Gereformeerde en Gereformeerd-vrijgemaakte broeders en zusters, rondom het meest verkochte boek aller tijden. Dat was heilzaam, verkwikkend en hoopvol.

IN DIT NUMMER

296-306

DERTIGERS EN DE KERK

Dertigers staan anders in het leven dan hun ouders en grootouders, onder andere doordat de samenleving heel anders in elkaar zit dan enkele tientallen jaren geleden. Wat heeft dat voor gevolgen voor hoe zij omgaan met geloof en kerk en wat is hun rol in de gemeente? We vroegen het aan drie predikanten en aan drie dertigers zelf. Voor elke gemeente geldt: houd elkaar vast en ga met elkaar in gesprek over waarom je tot bepaalde keuzes komt, zeker als blijkt dat je heel verschillend met dingen omgaat.

312

MIDDENKERK IN OPKOMST

Tim Keller schreef een zeer leesbaar programma voor de kerk in de samenleving van de 21e eeuw. Hij noemde het *Center Church* - Middenkerk dus, omdat het evangelie centraal staat, in stedelijke en culturele centra, en deze visie het hart is van de bediening.

EN VERDER

296 DE PRAGMATISCHE GENERATIE EN DE KERK /// 300 DERTIGERS IN ZWOLLE-WEST /// 302 DERTIGERS IN NIEUWEGEIN /// 304 DERTIGERS IN ROTTERDAM-DELFSHAVEN /// 306 DERTIGERS IN UW GEMEENTE /// 307 COLUMN EFFICIENT ROUWEN /// 307 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 308 WANDELEN MET GOD LEER ONS BIDDEN /// 310 BIJBELTAAL HOUD MIJ NIET VAST! /// 312 IMPRESSIE CONGRES KERK TUSSEN MUREN EN MENSEN /// 314 UIT DE KERKEN /// 314 NIEUWS EN PERSBERICHTEN ///

De pragmatische generatie en de kerk

TEKST: MARIJKE HARMANNY, PASTORAAL WERKER IN HOEK, TERNEUZEN, AXEL EN GOES ///

Mark en Marloes zijn begin dertig en hebben een dochter van een jaar oud. Het geloof is belangrijk voor hen. Ze hebben een druk leven: werk, kerk, studie, ouderschap, sporten, sociale contacten – de week zit behoorlijk vol.

Marloes maakt deel uit van een muziekgroep in de kerk. Ze vindt het belangrijk om op deze manier de kerk te helpen vernieuwen; alleen is de kerk maar moeizaam in beweging te krijgen. Marloes wordt wel eens moe van de combinatie van werk, moederschap en taken in de kerk;

het is ook best veel samen. Mark heeft niet zo veel plezier in de kerk. De psalmen en gezangen spreken hem niet zo aan, de preken zijn vaak meer van hetzelfde. Mark voelt zich vaak wat onder druk gezet: mensen proberen hem in een vereniging of in de kerkenraad te krijgen. Hij vindt de sfeer

in de kerk wat benauwend. Waarom zou hij daaraan meedoen? Hij heeft het druk genoeg met zijn werk en zijn gezin.

Zich thuis voelen Dertigers zoals Mark en Marloes hebben tegenwoordig niet zo'n gemakkelijke plaats in de gemeente. Een deel van de dertigers haakt af,

ziet het nut niet meer in van de kerk of kiest voor een andere gemeente. Een ander deel probeert van alles te veranderen. Als dat niet lukt, blijven ze hun gemeente wel trouw, maar soms gaat dat ten koste van de vreugde van de kerkgang en het samen kerk zijn.

Het is voor dertigers moeilijk om zich thuis te voelen en verantwoordelijkheid te nemen in de kerk. Hoe komt dat? Dit artikel beschrijft de spanning tussen dertigers en andere generaties. Ook beschrijft het hun sterke kanten en biedt het ideeën om hen meer te betrekken in de kerk.

Generaties Door de generaties heen zie je een verschuiving optreden in de manier waarop er met geloof en kerk wordt omgegaan.

De protestgeneratie, geboren tussen 1940 en 1955, groeide op met duidelijke prioriteiten en rolpatronen. Kerk en gezin stonden voorop. Moeder zorgde voor huishouden en gezin, soms werkte ze een paar dagdelen buitenshuis. Vader verdiende de kost voor het hele gezin. De Bijbel nam een belangrijke plaats in. Je las kerkelijke bladen, je deed mee in het verenigingsleven. Vader in de kerkenraad, moeder op de vrouwenvereniging, de kinderen op catechisatie. Voor de protestgeneratie stonden zorg voor gezin en betrokkenheid bij kerk en maatschappij voorop. Gaandeweg werden deze vaste patronen en natuurlijke prioriteiten minder vastomlijnd.

Voor de generatie die na hen komt (generatie X, geboren tussen 1955 en 1970), is samenwerking, tolerantie en rekening houden met elkaar belangrijk. Deze verschuiving van prioriteiten zie je

terug in de kerk: veertigers nemen een minder prominente plaats in dan vijftigers en zestigers, ze overleggen meer, maken meer ruimte voor verschillen en brengen mensen bij elkaar.

Voor de generatie die daar weer op volgt

'Het is voor dertigers

moeilijk om zich

thuis te voelen en

verantwoordelijkheid

te nemen in de kerk'

(de pragmatische generatie, geboren tussen 1970 en 1985), wordt het steeds minder normaal om je gezinsleven voor alles te laten gaan en om actief te zijn in de kerk. Gezin en kerk hebben een concurrentiepositie gekregen ten opzichte van alle andere mogelijkheden die de samenleving biedt. Dat komt doordat de nadruk meer op het individu is komen te liggen, en minder op relatie en gemeenschappen, en door een enorme toename van keuzemogelijkheden. Er is meer ruimte om zelf te sturen en zelf te kiezen, waardoor zelfontplooiing en doen wat je leuk vindt tot de mogelijkheden behoren en belangrijker zijn geworden. De keerzijde is dat het moeilijker is geworden om door te zetten wanneer dingen tegenval- len in werk of gezin.

Obstakels Dertigers hebben dus meer mogelijk-

heden en er valt meer te kiezen dan in de tijd van hun ouders en grootouders. Ze staan daardoor anders in het leven. Gezin en kerk staan niet meer vanzelfsprekend bovenaan op hun prioriteitenlijstje. Van hun drukke leven is de kerk maar een klein onderdeel. Vroeger bood de kerk kansen om bijvoorbeeld verantwoordelijkheid te dragen als ouderling of diaken naast je gewone werk. Nu zijn er veel meer kansen om je te ontwikke-

len buiten de kerk.

De cultuur op het werk en de cultuur van de kerk zijn ook heel verschillend. Op hun werk dragen dertigers vaak verantwoordelijkheden en kunnen ze veranderingen doorvoeren. Voor hun gevoel wordt er in de kerk sterker dan in een bedrijf aan tradities vastgehouden. Dertigers kunnen daardoor het gevoel krijgen dat de kerk niet van hen is, niet met de tijd meegaat of dat hun inbreng niet wordt gewaardeerd.

Dertigers zijn meer dan oudere generaties gewend activiteiten te zoeken die hen helpen zich te ontwikkelen, die goed bij hen passen. In de kerk heb je rekening te houden met veel mensen en met veel verschillende stijlen die niet bij iedereen even goed aansluiten.

Een belangrijke vraag die hun ouders en grootouders niet eens stelden maar die voor dertigers wezenlijk is, is: waarom zou ik me inzetten voor de kerk? Omdat op dat punt een groot verschil zichtbaar

'Gezin en kerk hebben

een concurrentiepositie

gekregen ten

opzichte van andere

aandachtsvelden'

is tussen de generaties, is het voor iedereen in de kerk goed om die motivatie expliciet te maken, om naar elkaar te verwoorden waarom geloof en inzet in de kerk belangrijk zijn. Dat alleen al helpt dertigers om tot actieve betrokkenheid te komen.

Kern Dat begint met de vraag: waarom gaan we naar de kerk en waarom is het nodig dat je je actief inzet voor de kerk? Daarmee ga je terug naar de kern van het geloof. Christenen geloven dat God hen geschapen heeft. Ze hebben Hem nodig als Heer van hun leven. We geloven dat we als zondige mensen het sterven van Christus nodig hebben om verzoend te kunnen worden met God. Door Christus gered en bij elkaar

gebracht vormen we een gemeenschap waarin de heilige Geest ons helpt om te groeien in geloof en om daarvan te getuigen naar de mensen om ons heen. Gods genade krijg je voor niets: God houdt van je, vergeeft je en neemt je zoals je bent. De gemeente is dan ook een plaats waar je niet hoeft te presteren maar waar je Gods rust ontvangt. Dat betekent niet dat geloof vrijblijvend is en je alleen maar voor de dingen hoeft te gaan voor zover ze je aanspreken. Het geloof draait niet om het 'ik', maar om het liefhebben van God en je naaste.

Daarom klopt het niet als je alleen naar dingen in geloof en kerk zoekt die een beetje leuk zijn en nog net passen in het drukke leven van de hele week. Voor Mark zou het goed zijn als hij zich realiseerde dat christen zijn inhoudt dat geloof vóór alle andere taken van de week gaat. Hij kan zich bijvoorbeeld elke nieuwe week eerst afvragen: hoe kan ik deze week meer van God leren en hoe kan ik anderen helpen groeien in geloof? Als hij dat als uitgangspunt neemt aan het begin van de week zal hij ook in alle andere dingen goed en gezond functioneren zoals God hem heeft bedoeld. Want een mens is geschapen om te leven vanuit zijn relatie met God.

Hoofd- en bijzaken Het is zinvol als je in een gemeente onderscheid maakt tussen hoofd- en bijzaken in geloven en doen, en als je je concentreert op wat echt nodig is. Bied diepgang, zoek naar een stevige inhoud. Daarmee kan de kerk dertigers helpen zien waar het om gaat in het leven. Van daaruit kunnen ze leren om prioriteiten te stellen: geloof gaat in alles voorop. De kerk

kan benadrukken dat een gelovige dit altijd meeneemt: bij solliciteren, bij het zoeken van een huwelijkspartner, bij specialisatie door een studie. Je geloof bepaalt de invulling van je tijd als christen. Het bepaalt ook de agenda van de

'Het geloof draait niet om het 'ik', maar om het liefhebben van God en je naaste'

kerk: het draait in de kerk niet om vergaderingen, regels, liturgische gewoonten. Nee, gelovigen willen samen de Heer dienen. Straal dat uit naar dertigers. Vraag hun waar het in hun leven om draait, wat zij willen betekenen

voor God en voor de kerk. Als je hen weet te motiveren, willen ze vaak van harte gaan voor een taak.

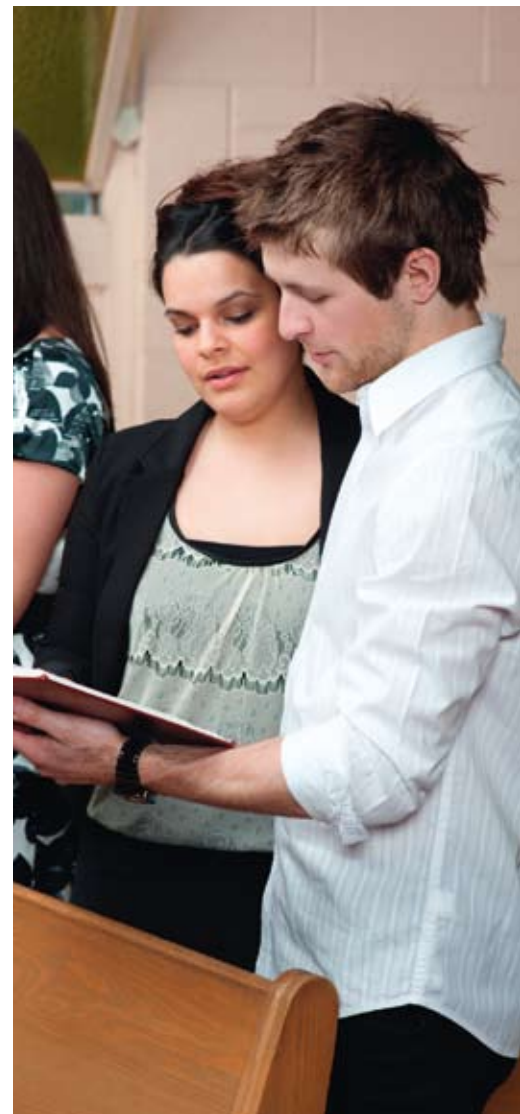
Rust zoeken Dertigers zijn bij uitstek goed in praktisch en oplossingsgericht nadenken. Als een kerkstructuur ingewikkeld of plichtmatig is, kan dat dertigers ontmoedigen. Maar als je benadrukt dat je in de kerk samen rust zoekt bij God, kunnen dertigers de ontmoetingen als rustpunten beleven in hun drukke week. Het is belangrijk om het doel van het kerk zijn helder voor ogen te houden: het gaat niet om het in standhouden van regels, commissies en gebruiken, hoe nuttig ook, maar het gaat erom elkaar ontspannen te ontmoeten en God te dienen. Juist in een tijd die veel van hen eist, hebben mensen dat nodig: een plek waar ze gewoon mogen zijn, een plek waar ze niet van alles moeten, waar je samen even stil kunt zijn in het drukke leven en samen kunt zoeken naar waar het echt om gaat.

Vanuit die basishouding mag je van dertigers ook wat vragen. Voor relaties moet je werken, ook voor die met God, met je gezinsleden, en met je geloofsgenoten. Geloofsgroei en groei in een

gemeente kosten tijd en energie. Het gaat lang niet altijd zoals jij het wilt. Maar het is de moeite waard – samen als lichaam van Christus kun je rust en richting vinden voor je leven.

Sterke kanten Zoals elke generatie hebben ook de dertigers sterke eigenschappen die heel geschikt zijn om in de gemeente te worden ingezet en die kunnen dienen tot opbouw van de

Als je benadrukt dat je in de kerk samen rust zoekt bij God, kunnen dertigers de ontmoetingen als rustpunten beleven in hun drukke week. ///

gemeente. De gemeente kan hen aan de andere kant helpen om hen juist zoals zij zijn, met hun sterke kanten, hun plek te laten vinden in het geloof en in de kerk.

Ze hebben allereerst een brede ontwikkeling. Het zijn vaak veelzijdige mensen die breed inzetbaar zijn, ook in de kerk. De onbegrensde mogelijkheden van deze tijd maakt wel dat ze soms door de bomen het bos niet meer zien. Ze zijn steeds op zoek naar nieuwe uitdagingen. Als gemeente kun je ze helpen om prioriteiten te stellen vanuit het geloof. Het zou Marloes bijvoorbeeld kunnen helpen om elke week met een vriendin te praten en te bidden en Bijbel te lezen en zo te zien hoe God spreekt over je werk en vrije tijd.

Dertigers zijn vervolgens ook praktisch en analytisch ingesteld. Ze kunnen gemakkelijk taken in de kerk aanpakken en vernieuwen, processen tot de kern brengen en versnellen. Het maakt aan de andere kant dat het soms moeilijk voor hen is om de diepte in te gaan, om ergens voor te gaan wat meer moeite kost en wat meer tijd vraagt. Om ze te helpen verdiepen is het belangrijk om expliciet te maken waarom bepaalde doelen het waard zijn om je voor in te zetten. Aan Mark zou iemand uit de gemeente bijvoorbeeld kunnen laten zien hoe een commissie na jaren werken een concrete verandering heeft bereikt. Zo leer je hem zich niet te laten weerhouden door tegenslagen of een langzame vergadercultuur.

Door de onbegrensde mogelijkheden van onze tijd gedragen dertigers zich vrijer en zijn ze minder aan vaste structuren gebonden. Dertigers staan

meer dan voorgaande generaties open voor de cultuur. Daarmee kunnen ze de gemeente helpen verfrissen en verlevendigen en aantrekkelijk maken voor niet-gelovigen. De keerzijde is dat

dertigers zich moeilijker binden. Een huwelijk voor altijd, vier jaar lang ambtsdrager zijn in een traditionele kerkstructuur – die drempel is hoog. Expliciet maken waarom deze dingen belangrijk zijn kan hen helpen die drempel te nemen. Openheid tussen de generaties en een goede

luisterhouding over en weer zijn hier essentieel.

Helpen Dertigers leven met veel keuzemogelijkheden en met een enorme hoeveelheid verplichtingen. Het valt niet mee om daarin rangorde aan te brengen en om zich te laten leiden door God en geloof. Als kerk kunnen we hen helpen door duidelijk, inhoudelijk en concreet te zijn in ons spreken over kerk en geloof.

‘Help dertigers ontdekken dat huwelijk, gezin en taken in de kerk het waard zijn om voor te strijden’

Als je dertigers wilt inschakelen, vraag hun dan persoonlijk voor dingen waar ze goed in zijn en werk met hen samen. Vraag Mark bijvoorbeeld als hij goed is met geld om mee te werken aan de boekhouding. Laat hem meedenken en geef hem invloed. Luister naar Marloes en help haar om niet te veel hooi op haar vork te nemen. Help Mark en Marloes ontdekken dat huwelijk, gezin en taken in de kerk het waard zijn om voor te strijden. Dertigers kunnen erg zelfstandig overkomen, maar hebben vaak behoefte aan advies van oudere generaties. Ze kunnen bouwen op de idealen en het doorzettingsvermogen van de protestgeneratie. Ze kunnen leren van de overlegmentaliteit en de bescheidenheid van generatie X. Samenwerken tussen generaties kun je stimuleren door goed naar elkaar te luisteren en vervolgens eerlijk naar elkaar te zijn in wat je belangrijk vindt en in wat je vooroordelen zijn. Elke generatie heeft sterke kanten die de gemeente nodig heeft om te ontwikkelen. Laten we elkaar als oudere en jongere generaties helpen om te groeien in geloof en gaven.

Bronnen

Aart C. Bontekoning, *Het generatieraadsel, ontdek de kracht van generaties*, Amsterdam (Mediawerf), 2010.

Gert de Jong, *Spiritualiteit van dertigers en veertigers. Kwantitatief onderzoek voor Kerk zonder Grenzen*, een Kaski-publicatie van de Radboud Universiteit Nijmegen. September 2010 http://www.ru.nl/kaski/virtuele_map/publicaties/ (afgehaald 24 juni 2012)

Iet van Slageren en Barbara van der Steen, *Leiding geven aan dertigers*. Soest (Nelissen), 2004.

Adam Sparks, *Church Family? Intergenerational tension in the church*, www.theologian.org.uk (afgehaald maart 2011).

Johan Visser, ‘Naar de kerk in het spitsuur van het leven’, in Wapenveld, jaargang 60, nr. 4, Augustus 2010. Pag. 37-40. <http://wapenveldonline.nl/artikel/966/naar-de-kerk-in-het-spitsuur-van-het-leven/> (afgehaald 10 mei 2012)

Nienke Wijnants, *Het dertigersdilemma*. Amsterdam (Bert Bakker), 2008.

Dertigers in Zwolle-West

TEKST: MAARTEN BOERSEMA, JOURNALIST ///

Predikant Hans Slotman, GKv Zwolle-West, 45 jaar

De Fonteinkerk in Zwolle-West telt 1800 leden, van wie ongeveer twintig procent dertiger is. Hans Slotman is een van de twee predikanten en vertelt met plezier over de rol die hij dertigers ziet innemen in zijn gemeente. 'De dertigers brengen een eigen dynamiek met zich mee. Ze geven een bepaalde kleur aan onze gemeente.'

Hij noemt enkele generaliserende kenmerken die volgens hem passen bij de dertigers binnen 'zijn' gemeente. Allereerst zijn ze niet-dogmatisch. Slotman bedoelt dat positief: 'Dertigers zijn in staat om met meerdere verhalen naast elkaar te leven. Ze hebben oog voor meerdere gezichtspunten. Daarin zit ontspan-

Ds. Hans Slotman: 'Individualiteit en gemeenschap dienen hand in hand te gaan.' ///

nenheid en daar kan een kerk die zich opnieuw aan het oriënteren is, baat bij hebben.'

Als tweede noemt Slotman dat de dertigers individueler zijn in vergelijking met de generaties daarboven: 'Het is mooi om als individu uit de verf te komen. Ze hebben geleerd om zelf keuzes te maken en dat levert soms verrassende situaties op. Het zorgt voor leven in de brouwerij.'

In de derde plaats gaan dertigers volgens hem voor kwaliteit. 'Het moet goed zijn wat je doet en waar je voor kiest. Iets is dus niet zozeer goed omdat de kerk dat zegt, maar omdat ze zelf tot dat inzicht zijn gekomen. Daar komt bij dat ze ook hoge eisen aan het leven stellen.' Slotman vindt als veertiger dit laatste punt soms iets vermoeiends hebben: 'Iets meer rust mag ook wel. Ze moeten wel heel veel. Ik gun ze soms iets meer rust.'

Geen speciale doelgroep Op welke manier de dertigers actief zijn in de gemeente is voor Slotman niet altijd even goed zichtbaar. 'Ze zijn in ieder geval erg actief in het mentoraat voor de jongeren.' De onzichtbaarheid komt niet doordat dertigers niet actief zijn, maar vooral doordat de Fonteinkerk geen traditionele kerk is: 'Lang niet alles gebeurt in het kerkgebouw. De gemeenschapszin is minder te vinden

in de klassieke verbanden en meer in de onzichtbare: in de miniwijken, de gesprekken en de activiteiten.' Slotman ziet zijn gemeente – mede onder invloed van de dertigers – veranderen in een *light community* waarin de verbanden wat losser zijn. 'Misschien dat daarin de geest van de dertigers wel het meest aanwezig is. Het is vrijblijvender. Je levert een bijdrage als je dat wilt en

haalt er wat uit als het je uitkomt, maar het gebeurt wel naast andere verbanden.'

De dertigers zijn geen speciale doelgroep waar beleid voor wordt gemaakt of waar speciale aandacht aan wordt geschonken.

Wel zorgen onder andere de dertigers voor vragen waar Slotman in het kader van een gemeentebreed bezinningsjaar in het bijzonder over nadenkt: 'Hoe krijgen begrippen als trouw (dat volgens mij verbonden is met duurzame betrokkenheid) en verantwoordelijkheid vorm in het leven van dertigers en daarmee in de gemeente?' Een mogelijk antwoord ligt volgens Slotman in een goede balans tussen het persoonlijke en het gezamenlijke. Daarbij denkt hij aan zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus, waar de gemeenschap der heiligen een zaak van *allen samen* en *ieder persoonlijk* wordt genoemd. 'Anders gezegd: daarin dienen individualiteit en gemeenschap hand in hand te gaan.'

'Je levert een bijdrage

als je dat wilt en

haalt er wat uit als

het je uitkomt'

Arnoud Gort, lid van GKv Zwolle-West, 34 jaar, getrouwd, vader van vier kinderen

‘De gemeente is voor mij belangrijk in mijn dagelijkse leven, maar het zou wat mij betreft belangrijker mogen zijn.’ Arnoud Gort herkent de geschette combinatie van een druk gezin, werk en alles wat daarnaast komt kijken: ‘Mijn gezin en mijn werk komen eerst. Het werk in de kerk komt op de derde plek.’

Ik vind de kracht van de zondag enorm. Die zou ik wel meer willen “uitsmeren” over de rest van de week. Ik denk dat dat ook kan, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de relaties die er automatisch al zijn en de plekken waar mensen zich sowieso al verzamelen. Vanuit de zondagsboodschap zou je daarop kunnen aansluiten, bijvoorbeeld met behulp van sociale media als Facebook, YouTube en dergelijke.’

Optimisme Er klinkt optimisme door in de woorden van Arnoud Gort. Hij herkent zich dan ook niet in het verhaal van de fictieve Mark uit het artikel *De pragmatische generatie en de kerk* (pag. 296-299): ‘Ik heb ontzettend veel met en aan de diepte van psalmen en gezangen. Van een goede preek kan ik enorm genieten, dat kan me inspireren. Ik heb dan ook niet het gevoel dat

ik geen plaats zou hebben in de kerk. Ik ben zeker niet van plan om af te haken. Ik voel me thuis in de kerk van Zwolle-West.’

Wel worstelt Gort met de vraag hoe je echt kerk kunt zijn voor de omgeving waarin je leeft, in de eerste plaats voor elkaar, als christenen binnen de gemeente. ‘Hoe stimuleren we als kerk dat we elkaar werkelijk leren kennen? In hoeverre doe ik daar zelf mijn best voor? Dat gebeurt met vrienden makkelijker en “natuurlijker” dan in mijn eigen (mini)wijk.’

Onderlinge relaties Voor Gort is wel duidelijk dat de onderlinge relaties binnen de kerk van groot belang zijn. Dat merkte hij in het bijzonder toen hij onderling was: ‘Ik ga liever de wijk in, met mensen praten, dan vergaderen over hoe we om moeten gaan met broeder

en zuster X die zich niet kunnen vinden in de kinderdoop. Begrijp me goed: ik sta volledig achter de kinderdoop, maar mag er wat meer ruimte zijn? Laat ik het zo zeggen: ik heb de neiging me daar totaal niet druk over te maken.’

Gort groeide op in de vrijgemaakte kerk en voelt zich verbonden met dit kerkverband. Wel kijkt hij graag naar landelijke of internationale initiatieven van kerk-zijn anno nu. ‘Ik denk dat wij veel kunnen leren van kerkplantings-

Arnoud Gort: ‘Ik heb ontzettend veel met en aan de diepte van psalmen en gezangen.’ ///

projecten bijvoorbeeld. We zijn als vrijgemaakten wel erg op onszelf gericht. Ik ben wel erg op mijzelf gericht. Hoe komen wij, hoe kom ik daar los van, zodat ons licht nog “lichtender” wordt?’ Gort zou graag aan de gang willen om daar met hoofd en handen een antwoord op te geven: ‘Ik zou een rol kunnen vervullen in het meer zichtbaar maken van onze gemeente in de wijk. Maar ik heb daar wel iemand anders bij nodig die enthousiast is, ook kansen ziet en zoiets samen met mij op wil pakken.’

Dertigers in Nieuwegein

BEWERKING INTERVIEWS: ERIK KONING, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Predikant Thijs van de Kamp, GKv Nieuwegein, 30 jaar

De gemeente van Nieuwegein is met ongeveer tweehonderd leden de kleinste van de drie gemeentes die in deze Reformatie voor het voetlicht komen. De dertigers vormen in de gemeente de grootste groep, ruim een kwart, en nemen dan ook een belangrijke plek in.

‘De dertigers vormen de meerderheid in de gemeente, maar ook in de kerkenraad en onder de kringleiders,’ zegt ds. Thijs van de Kamp. ‘Ik zie verder dertigers die actief zijn rond de kinderen in de eredienst, als muzikant, als koster en als jeugdleider. Mijn ervaring met de dertigers in de gemeente is heel positief: ze stellen zich constructief op, zijn flexibel, willen graag meedenken en zijn over het algemeen heel actief in de

Ds. Thijs van de Kamp: ‘We kunnen beter een paar dingen goed doen, dan te veel willen organiseren.’ ///

gemeente. Veel dertigers hebben ook geleerd hoe ze bijvoorbeeld feedback moeten geven en hoe ze op een open manier over hun geloof kunnen spreken.’ Van de Kamp meent dat het niet nodig is om speciaal aandacht te geven aan de samenhang tussen verschillende generaties: ‘Ik heb het idee dat in onze gemeente, doordat we niet zo groot zijn, de verschillen tussen de generaties weinig invloed hebben. Natuurlijk zijn die verschillen er wel. De huidige dertigers kiezen bijvoorbeeld minder snel voor een gereformeerde school voor hun kinderen, of voor een abonnement op het ND of De Reformatie. Ze willen best loyaal zijn aan de kerk, maar hoeven niet per se in de vrijgemaakte familie te blijven. Het is voor hen belangrijker om een volgeling van Jezus te zijn dan om gereformeerd te zijn. Ik denk dat ze iets gemakkelijker een kerkdienst overslaan en ik heb het vermoeden dat ze relatief minder geld aan de kerk geven dan oudere gemeentelieden. Dat hangt allemaal waarschijnlijk samen met een van de karakteristieken van deze generatie, namelijk dat ze minder bereid zijn zich te binden. Ik zie in het verlengde daarvan ook een wat beperkte kennis van onze traditie. Dat ervaar ik niet altijd als positief.’

Geen speciaal beleid Gemeente en kerkenraad van Nieuwegein hanteren geen speciaal beleid voor dertigers of andere generaties. ‘Wel is er het besef dat in zo’n overwegend jonge gemeente veel taken terechtkomen op de schou-

ders van de leeftijdsgroep 25 tot 40 jaar,’ vervolgt Van de Kamp. ‘Omdat dit over het algemeen ook de mensen zijn die een druk gezinsleven hebben, hebben we een aantal keuzes gemaakt in visie en beleid. We kunnen beter een paar dingen goed doen, dan te veel willen organiseren. Dat is sowieso een goed uitgangspunt, ook als de gemeente een andere leeftijdsopbouw heeft.’ Daarbij wordt ook gekeken naar de toekomst: ‘Zo hebben we bijvoorbeeld een aantal mannen al mee laten doen aan een ambtsdragerscursus in onze classis, om ze kennis te laten maken met het ambt.’

Guido en Marjolein Dijkstra, leden van GKv Nieuwegein Resp. 35 en 31 jaar oud, 9 jaar getrouwd, ouders van Ward (4) en Elin (1).

Guido en Marjolein Dijkstra zijn allebei opgegroeid in een vrijgemaakt gezin en voelen zich, over het algemeen, nog altijd thuis in de GKv. Maar die keuze is bepaald niet meer automatisch.

Gemeenteleven ‘Er zijn binnen de GKv tegenwoordig grote verschillen tussen gemeentes,’ aldus Guido en Marjolein. ‘Naast het kerkverband (‘de theorie’) wordt de plaatselijke gemeente (‘de praktijk’) steeds belangrijker. De vraag is dan: past deze gemeente bij ons? Helpt deze gemeente ons bij het opbouwen

van ons geloof, bij het vormgeven van onze relatie met Jezus? Volgens ons is het een essentiële taak van een gemeente om het geloofsleven van de leden te ondersteunen.'

Het leven in een gemeente is voor de Dijkstra's erg belangrijk: 'De zondag en de doordeweekse dagen zijn meer verweven dan vroeger. We zien veel gemeenteleden ook buiten de kerkdiensten, bijvoorbeeld in contacten met vrienden, in de wijkgroep en in de groeigroep. Ook, of juist als je het druk hebt, kun je elkaar gemakkelijk helpen door op elkaars kinderen te passen, te helpen met een klusje of een verhuizing, enzovoort. Het palet aan contacten is wel breder dan vroeger. Ook met geloofsgenoten uit andere kerken en met ongelovigen hebben we hechte relaties.'

Andere prioriteiten Guido en Marjolein signaleren met betrekking tot kerk, gezin en werk wel meer verschillen met eerdere generaties. Om te beginnen krijgt het gezin een andere prioriteit: 'De dertigers van nu zijn vaak nog bezig een gezin te stichten. De rolverdeling tussen beide ouders is meer in balans dan vroeger. Dat legt wel extra druk op de verwachtingen die je bij jezelf schept en op je tijdsbesteding: twee banen combineren, meer reistijd, kinderen naar school of de opvang brengen.' Ook het werk heeft bij de dertigers meer prioriteit, denken ze: 'We zijn nog bezig met het maken van carrière. En we zijn ons er scherp van bewust dat de keuzes die we nu maken van invloed zijn op de rest van ons leven.' Tegelijk voelen ze zich ook verantwoordelijk voor allerlei taken in de gemeente. 'We vinden het bijvoorbeeld belangrijk dat de kinderen hun eigen plek in de kerk hebben, in crèche, kinderbijbelclub of kindernevendienst. Dat wordt vaak door dertigers

Guido en Marjolein Dijkstra: 'Een essentiële taak van de gemeente is om het geloofsleven van de leden te ondersteunen.' ///

verzorgd of geregeld.'

De gemeente van Nieuwegein is vrij klein. Dat is volgens Guido en Marjolein niet per se een nadeel:

'Het maakt goed zichtbaar dat we elkaar nodig hebben, zowel op religieus als organisatorisch vlak. Dat is een van de mooie kanten van een kerkelijke gemeente: je trekt op met allerlei geloofsgenoten, ook met mensen die je zelf op het eerste gezicht

niet zou uitkiezen. Het bepaalt je bij het feit dat je samen één bent, ongeacht bijvoorbeeld de verschillen tussen de generaties. Zowel de groeigroepen en bijbelstudiegroepen, als de wijkgroepen zijn gemengd qua leeftijd, dat maakt het juist leuk en divers.' In een kleine gemeente moeten de vele taken worden verdeeld over minder mensen. Iedereen draagt daarin bij, ook de dertigers: 'Er is een grote groep dertigers bij ons in de kerk, zij zijn over het algemeen erg actief in de gemeente. Veel van de mannelijke dertigers zitten in de kerkenraad of hebben daarin gezeten. Zelf zijn we ook actief lid van onze gemeente. Guido zit als ouderling in de kerkenraad, verder draaien we mee in diverse commissies. We zijn allebei lid van een groeigroep

en coördineren onze wijkgroep.' Volgens de Dijkstra's zijn de dertigers daarbij wel meer gericht op de eigen ontplooiing dan eerdere generaties:

'Vroeger zeiden mensen eerder ja als er een beroep op hen werd gedaan, ook als er geen rekening werd gehouden met iemands persoonlijke talenten. Wij kijken nadrukkelijker of we in een bepaalde rol echt een bijdrage kunnen leveren. We zijn daardoor

ook meer bereid om verschil te maken en resultaat te boeken. Maar als een vraag in onze ogen niet aansluit bij onze vaardigheden, zeggen we ook makkelijker nee.'

Waardering en begrip 'Waar we door gemotiveerd worden? Als we bij anderen enthousiasme ontmoeten. Maar ook door persoonlijke aandacht voor elkaar in de gemeente, door onderlinge belangstelling. Het is ook erg fijn als je waardering krijgt voor wat je doet, en begrip als je een keer een tijdje minder kunt doen omdat het even te druk is. En verder zou het heel mooi zijn als we de organisatie nog meer zouden kunnen aanpassen aan de talenten die er zijn en niet andersom.'

'Het is voor de dertigers belangrijker om een volgelinge van Jezus te zijn dan om gereformeerd te zijn'

Dertigers in Rotterdam-Delfshaven

Predikant Matthijs Haak, GKv Rotterdam-Delfshaven, 39 jaar

De gemeente van Rotterdam-Delfshaven heeft zo'n 350 leden en telt relatief veel dertigers, vertelt ds. Matthijs Haak: 'Wij hebben een gemeente die bijna alleen maar bestaat uit studenten, twintigers en dertigers. Tijdens de kerstviering staat het podium vol met ouders met (heel) jonge kinderen. De weinig jongeren die er zijn, trekken graag op met die van de gemeente van Rotterdam-Centrum. De groep veertigers tot en met zestigers is klein. De leeftijdsgroep daarboven ook, maar deze beide groepen zijn – gelukkig – wel erg betrokken.'

'Het motto van Delfshaven is te karakteriseren als: doe (gewoon) mee,' vervolgt Haak. 'Dat betreft zeker ook de dertigers. Zij vormen een groot deel van de draagkracht van de gemeente, bijvoorbeeld in de ambten, het missionaire werk en allerlei commissiewerk. Het verantwoordelijkheidsbesef om jezelf voor dit werk in te zetten, ligt hoog in onze gemeente. Ik vind dat mooi en stimulerend. Dertigers kunnen of willen zich niet altijd verbinden aan langdurige activiteiten. Dan helpt het vaak het beste om, zeker bij een wat kleinere taak, een gerichte oproep te doen.'

'Dertigers vormen een groot deel van de draagkracht van de gemeente'

Samen gemeente zijn

Toch zijn sommige dertigers minder actief in de kerk, om verschillende redenen, constateert Haak. 'Soms is dat op zich te begrijpen (drukte op het werk en/of in het gezin), maar het is wel jammer. Niet alleen hebben we alle gaven hard nodig, maar het is vooral in deze tijd belangrijk dat iedereen zich bewust is van het belang van het gemeente zijn. De maatschappij kent al genoeg individuen. Wij zijn als christenen bevrijd om samen gemeente te zijn, met het oog op elkaar en zeker ook de stad.'

Ds. Matthijs Haak: 'De maatschappij kent al genoeg individuen. ///

**Jan-Willem en Nelise van Helden, GKv Rotterdam-Delfshaven
Resp. 33 en 32 jaar, bijna 10 jaar getrouwd, ouders van Pien (4) en Floor (3)**

'Wij hebben voor deze gemeente gekozen toen we verhuisden. Daarbij keken wij ook waar gemeentes van de GKv zaten en bij één daarvan hebben we ons aangesloten.' Die keuze voor een vrijgemaakte kerk was bewust, vertelt Nelise van Helden: 'Wij vinden het belangrijk dat de kerk onderdeel is van een kerkverband en geen op zichzelf staande gemeente. Op die manier maak je deel uit van de kerk van alle eeuwen.'

Het geloof speelt een belangrijke rol in het leven van het gezin Van Helden. 'De kerk en de kerkgang horen daarbij. Op dit moment zitten wij echter in het spitsuur van ons leven: werk, kinderen, familie en sociale contacten. Dat betekent dat we minder vaak aan activiteiten mee kunnen of willen doen. Voor ons staat op nummer een dat we onze kinderen gelovig willen opvoeden en dat we hun een fijne en stabiele thuissituatie willen bieden. Daarom hebben we bijvoorbeeld gekozen voor een gereformeerde

basisschool voor onze dochters, ook al betekent het dat we daardoor meer tijd aan reizen kwijt zijn.'

Grote stad Van Helden

durft niet te stellen dat deze manier van prioriteiten stellen typerend is voor dertigers, omdat die onderling ook erg verschillen. 'Maar,' vervolgt ze, 'wel denk ik dat wijzelf als gezin andere prioriteiten stellen dan veel veertigers en vijftigers. Alleen al omdat wij ervoor kiezen om in de grote stad te gaan wonen, terwijl voorheen gezinnen vaak naar de randgemeentes verhuisden. Maar ook omdat wij allebei werken. In eerdere generaties is het meer gebruikelijk dat er één kostwinner is. Dat kostwinnersmodel komt nog geregeld voor in onze kerk. Bij ons is het van maandag tot en met vrijdag spitsuur, waarbij we vooral aandacht geven aan de combinatie van werk en gezin, inclusief de geloofsopvoeding. Het weekend is voor het gezin, de sociale contacten en activiteiten met de familie en de kerk.'

Betrokken Het contact tussen de generaties vindt vooral plaats in de kerkdiensten en de kringen. De gemeente

Voor een goed

gemeenteleven

is onderlinge

verbondenheid erg

belangrijk'

Rotterdam-Delfshaven kent wel een wat afwijkende opbouw: veel studenten,

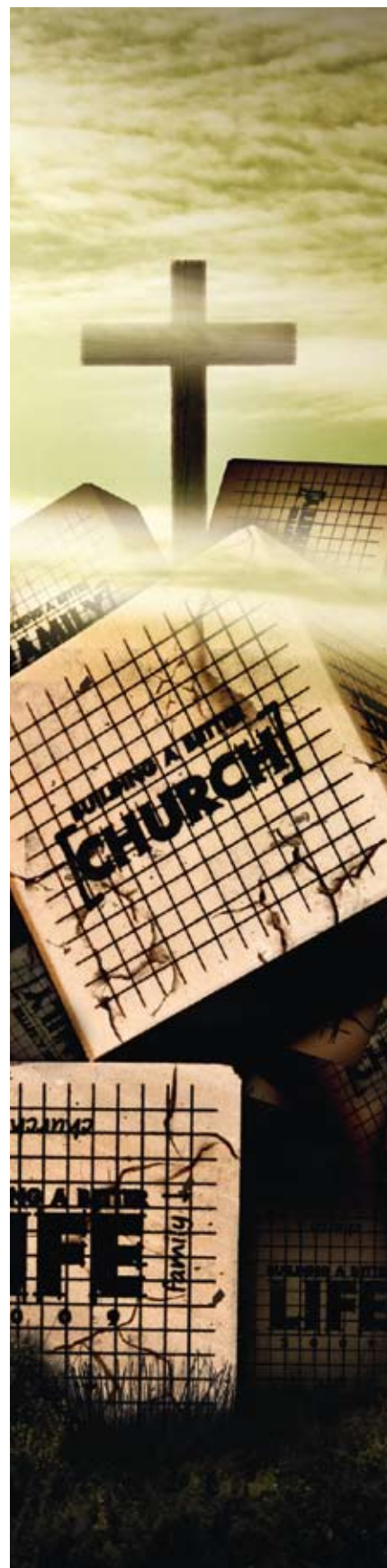
pasgetrouwde stellen, jonge gezinnen en maar een klein aantal ouderen. De veertigers en vijftigers zijn ondervertegenwoordigd. 'Er wordt daardoor zeker een beroep gedaan op dertigers en ook twintigers,' vertelt Van Helden. 'Bij veel commissies zijn dertigers betrokken. Wijzelf proberen ook betrokken

leden te zijn. Dat komt nu met name tot uiting in het kerkbezoek op zondag en de sociale contacten met andere kerkleden. Andere taken in de kerk zijn op dit moment heel lastig te combineren met gezin, werk en het vele gereis. Daardoor moeten wij onze prioriteiten anders stellen. Maar voordat we kinderen hadden, woonden we in Dordrecht, en daar draaiden we in verschillende commissies mee.'

Voor een goed gemeenteleven is onderlinge verbondenheid erg belangrijk, meent Van Helden. 'We moeten daar allemaal – van welke generatie ook – aan bijdragen. Dat betekent dat we open moeten staan voor elkaar, bijvoorbeeld tijdens het koffiedrinken na de kerk, en dat we in alle openheid met elkaar

kunnen praten over bijvoorbeeld de verschillende keuzes in de tijdsbesteding. We zien die openheid in deze gemeente nadrukkelijk terug.'

Nelise en Jan-Willem van Helden: 'Ik denk dat wij als gezin andere prioriteiten stellen dan veel veertigers en vijftigers' ///

Dertigers in uw gemeente

TEKST: ERIK KONING, NEERLANDICUS EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

In het artikel *De pragmatische generatie en de kerk* (pag. 296-299) worden enkele kenmerken op een rijtje gezet die dertigers typeren en waarin ze zich onderscheiden van andere generaties. De interviews op de vorige pagina's geven vervolgens een behoorlijk divers beeld van hoe dertigers omgaan met hun geloof en welke plek ze innemen in de gemeente.

Hoe zit dat in uw/jouw gemeente? Probeer daar eens achter te komen door niet over, maar met elkaar in gesprek te gaan. Onderstaande vragen en stellingen zijn een handreiking om dat gesprek op gang te brengen, in de wijk, op vereniging of op een gemeentevergadering.

- In het artikel van Harmanny worden drie generaties onderscheiden en gekarakteriseerd: de protestgeneratie (1940-1955), de generatie X (1955-1970) en de pragmatische generatie (1970-1985). Herken je jezelf in de karakteristieken van je eigen generatie? Waarom wel/niet? Kun je per generatie aangeven wat de sterke en de minder sterke kanten van deze karakteristieken zijn? Op welke manier kun je de sterke kanten gebruiken om de gemeente op te bouwen?
- Waarom ben je lid van een kerk? Kun je christen zijn zonder lid te zijn van een kerk? Waarom zou je je inzetten voor de kerk?
- De gemeente is een plaats waar je niet hoeft te presteren, maar waar je Gods rust ontvangt. Dat betekent niet dat het geloof vrijblijvend is en je alleen maar voor de dingen hoeft te gaan die je aanspreken. Het geloof draait niet om je eigen 'ik', maar om het liefhebben van God en je naaste. Wat betekent dat voor de manier waarop je kerklid bent?
- Hoe leg jij zelf je prioriteiten als het gaat om gezin, werk en kerk? Welke afwegingen maak je daarbij? Hoe reageer je als anderen andere afwegingen maken?
- Lees samen Romeinen 12. In hoeverre is het mogelijk om de taken in de kerk aan te passen aan de beschikbare talenten? Is de kerk er voor de mensen, of zijn de mensen er voor de kerk?
- Voor een gezin kies je niet, daarin word je in geboren. Voor een kerk kies je niet, daarin word je door God geplaatst. Wat vind je van deze stelling?
- 'Het draait in de kerk niet om vergaderingen, regels, liturgische gewoonten. Nee, gelovigen willen samen de Heer dienen.' 'Het gaat niet om het in stand houden van regels, commissies en gebruiken, hoe nuttig ook, maar het gaat erom elkaar ontspannen te ontmoeten en God te dienen.' Ben je het daarmee eens? Wat betekent dat volgens jou concreet? Wat is daarin voor jou het ideaal?
- Als medekerkleden zich niet thuis voelen in de kerk, hoe reageer je dan? Ga je verwijten of veranderen?
- Hoe zou je in de gemeente mogelijkheden kunnen creëren om elkaar persoonlijk te ontmoeten en over het geloof te praten, zonder dat daarvoor de structuren van een vereniging, wijk of groeigroep nodig zijn?
- Is het verstandig om mensen die druk zijn met twee banen en het opvoeden van jonge kinderen te vragen voor taken of activiteiten in de kerk?

Efficiënt rouwen

TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE ///

Ze waren gelukkig en voelden zich gezegend. Samen met hun drie kleine meisjes vormden ze een jong gezin. Ze hadden een bedrijf opgezet. Het was hard werken, maar het liep goed. Bijna zouden ze hun 12½-jarig huwelijk vieren. Er was veel reden tot dankbaarheid. Tot die ene dag van het ongeluk. De vrouw bleef alleen achter, met haar jonge kinderen. Er was veel hulp vanuit de omgeving. Iedereen stond om het gezin heen. Maar niemand kon hun verdriet wegnemen. De dagelijkse realiteit was er een van vallen en opstaan. De ene dag ging het goed, de andere dag was daar weer het enorme gemis. En in die werkelijkheid moest het gezin een weg vinden om het leven weer op te pakken. Het duurde jaren.

Die tijd zullen toekomstige nabestaanden echter niet meer krijgen als het

aan het kabinet ligt. Na een jaar dient het rouwproces zo goed als afgerond te zijn, aangezien daarna de nabestaandenuitkering zal worden stopgezet. Weduwen en weduwnaars die dan geen betaalde baan hebben of daarmee onvoldoende verdienen, zullen moeten aankloppen bij de bijstand. Afgelopen maand zette staatssecretaris Klijnsma de argumenten op een rij waarom deze maatregel goed zou zijn: een langere uitkeringsperiode zou niet stimuleren tot arbeidsparticipatie, werk zou goed zijn voor de rouwverwerking en een werkende ouder zou de kinderen het goede voorbeeld geven.

Degenen die een sterfgeval in de naaste omgeving hebben meegemaakt, zullen weten dat bovengenoemde argumenten mijlenver afstaan van de realiteit. Een rouwproces is niet efficiënt, al zou de

overheid dat wel graag willen. Verdriet blijft altijd aan of onder de oppervlakte aanwezig. Daar verandert werk of het stoppen van een uitkering niets aan. Daarnaast hebben nabestaanden die ook vader en moeder zijn niet alleen te maken met hun eigen pijn, maar ook met die van hun kinderen. Dat vraagt veel. Heel veel. Niemand kiest vrijwillig voor deze situatie. En geen weduwe of weduwnaar wordt geholpen door een overheid die opjaagt. Ik weet het uit ervaring. Bovengenoemde vrouw, dat is mijn moeder.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Dertigers – zijn ze moeilijk te binden aan de kerk en slecht te motiveren voor taken in de kerk, of juist betrokken, gedreven, enthousiast en breed inzetbaar? We zijn benieuwd hoe u daar tegenaan kijkt en hoe dat in uw gemeente gaat. Laat het ons weten via het reactieformulier op de website of via mail of Twitter. Adressen vindt u in het colofon. U kunt ook reageren op de volgende stelling:

De Reformatie van 19 april a.s. verschijnt in de zogenaamde vijftigdagentijd tussen Pasen en Pinksteren en is daarom gewijd aan het thema: het gebed in de gemeente – verwachtingsvol bidden. In verband met de verschijning van het nieuwe Liedboek voor de kerken is het thema van 3 mei: zingen in de kerk. Het nummer daarna verschijnt D.V. op de vrijdag voor Pinksteren en zal daar inhoudelijk ook betrekking op hebben.

De organisatie van taken in de gemeente moet aangepast worden aan de manier waarop jongere generaties in het leven staan

Leer ons bidden

TEKST: WOUTER VAN VEELEN, PREDIKANT TE LOENEN-ABCOUDE ///

‘Kan ik nog ergens voor bidden?’ Deze vraag stel ik altijd als ik in de middagdienst in een andere dan mijn eigen gemeente voorga. Meestal is het antwoord: ‘Nee hoor, we hebben vanochtend alle gebedspunten al meegenomen.’ Ik ben dan altijd een beetje teleurgesteld: ik kom toch om de gemeente in alles, in liederen, prediking én gebeden, te wijzen op Christus? Ligt het aan mij of klopt er iets niet?

Het is niet dat we niets te bidden hebben. Er gebeuren dichtbij en ver weg vreselijke dingen: oorlogen, auto-ongelukken, familliedrama's, om nog maar te zwijgen van de geestelijke nood in de wereld. Raakt ons dat, liggen we ervan wakker, zodat we het willen uitschreeuwen: ‘Heer, kan het U niet schelen dat we vergaan?’ Of heeft de onverschilligheid, hét kenmerk van het postmoderne denken, zich ook diep in onze zielen genesteld? Zijn onze gebeden daarom vaak zo krachteloos, verschaald of zelfs verstomd? Er is meer dan genoeg om voor te bidden. Toch staan we met de mond vol tanden als er iemand vraagt of er nog gebedspunten zijn.

Zondag in Afrika Zondagmorgen in Kinshasa, hoofdstad van Congo. Ik ben voor Utrecht Mission met iemand van De Verre Naasten op bezoek bij het project voor zending onder de Pygmeëen. We logeren in de pastorie naast de kerk, zodat we elke ochtend in alle vroegte gewekt worden door de luide gebeden en het gezang uit de kerk. Voordat de mensen naar hun werk of naar de

markt gaan, komen ze eerst samen om te bidden. Iedere dag! Want hoe zou je de dag zonder de Allerhoogste kunnen beginnen? En nu, op deze zondagochtend, is de gemeente opnieuw samengekomen – er worden drie diensten belegd – om de lof van God te zingen. Met recht is de kerk een huis van gebed, zoals het bedoeld is (Mat. 21:13). De luide gebeden en liederen maken me stil. Hoe vaak neem ik zelf de tijd om diep voor mijn God te buigen? Dat zou elke dag voorop moeten staan bij alles wat ik doe.

Overgave Het is niet moeilijk om de gebeden van Afrikaanse christenen te bekritisieren. Men verwacht wellicht te veel van de manier waarop er gebeden wordt, en de verhoring hangt niet van de lengte van onze gebeden af (Mat. 6:7-8). Maar hoe gauw gebruiken wij die woorden van Jezus als excuus om maar niet te vaak en te lang te hoeven bidden? Het punt dat Jezus wil maken is dat het niet nodig is om door een overvloed

aan woorden God te overtuigen. Dat is een heidense gedachte (1 Kon. 18:25-29). Jezus opent zijn leerlingen de ogen voor het vaderschap van God: het gaat niet om de kwaliteit van onze gebeden – want je hoeft God niet voor je te winnen – maar om vertrouwen, overgave, geloven als een kind. Dát is het punt en dat zie ik in de gebeden van mijn Afrikaanse broers en zussen. De sleutel tot het gebed is overgave. Daarin is Jezus zelf ons voorgegaan door heel zijn leven, zelfs tot het bittere eind, zich in gebed over te geven in de handen van zijn hemelse Vader.

De apostelen hebben dit goed verstaan: de vroege kerk leefde van gebed. Mijn Congolese broers en zussen keken dan ook vreemd op toen ik hun vertelde dat we in onze gemeente slechts maandelijks een gebedsbijeenkomst hebben, als een bijzondere invulling van de middagdienst. Zo weinig maar!

Verzakelijking De afgelopen decennia is onze samenleving vergaand verzakelijkt. In ons denken is voor het grote geheim van God haast geen plaats meer. Wie van ons gaat voor het krieken

van de dag op zijn knieën om God te danken voor de nieuwe dag en voor het leven zelf? Wie laat het dagelijks tot zich doordringen dat er geen haar van je hoofd kan vallen zonder dat God het wil?

Een zonsopkomst, een nieuwe dag, dit leven – ze zijn in onze ogen allemaal verklaarbaar, weinig opzienbarend. Laten we eerlijk zijn: we zijn het verleerd om ons hele leven in Gods hand te leggen. De bekende zendingsman J.H. Bavinck heeft dit jaren geleden al onder woorden gebracht:

‘In onze harten lagen het geloof in Jezus Christus en het moderne leven en denken te veel onverzoend naast elkander, we waren in veel diepere zin dan we zelf beseften, echte moderne mensen geworden, die in de eerste plaats in onze injectiespuitjes en onze technische mogelijkheden geloofden en eerst, als al deze middelen faalden, aan God begonnen te denken.’¹

Hard werken Mijn Afrikaanse broers en zussen leren me dat ik niet zonder de bescherming van Jezus Christus door het leven kan gaan (Jud. 1:1). Dat staat nu wel heel mooi op papier, maar ik ervaar daar soms niets van. Het moet me voorgehouden worden door anderen, want het zou niet bij me opgekomen zijn. Gods Geest moet keer op keer de afgoden van mijn tijd en cultuur uit mijn handen slaan, zodat

ik mij volledig kan toevertrouwen aan Hem. Het is triest met mij gesteld: ik heb een opleiding waar de gemiddelde niet-westerse voorganger alleen maar van kan dromen, maar zoiets eenvoudigs als geloven als een kind moet me nog geleerd worden.

Ooit vroegen de discipelen aan Jezus: ‘Leer ons bidden.’ De leerlingen geloofden in dezelfde God als Jezus, de HEER, de God van Israël, maar toch ging Jezus intiemer en intenser met God om, meer op een vertrouwelijke manier. Jezus

noemde Hem zelfs Vader: God kwam opeens wel heel dichtbij. Jezus’ gebedsleven maakte hen jaloers. Zo leefde Johannes ook (Luk. 11:1), maar bij Jezus is het nog krachtiger, intenser. Vandaar de vraag: Heer, leer ons bidden.

Nu vraag ik me af: hebben wij, geseculariseerde, verzakelijkte, onverschillige christenen het niet des te meer nodig om juist deze vraag te stellen? Leer ons bidden. Want we zijn het verleerd, we zijn ergens onderweg iets kwijtgeraakt, het lukt ons niet zo goed meer.

Bid en werk De komende tijd neem ik me voor om aan mijn gebedsleven te werken. Bidden vraagt om discipline, concentratie, toewijding, overgave. Bidden is hard werken, je wekker zetten, tijd vrij maken, kortom: God op de eerste plaats zetten. Dat is een bewuste keuze. Met het gebed ontmasker je de afgoden in je eigen leven en ontdek je het goede leven met God. Wie weet staat de ouderling van dienst de volgende keer dan niet met de mond vol tanden als ik hem vraag of er nog gebedspunten zijn. En óf er wat te bidden valt! Doet u mee?

1 Dr J.H. Bavinck, Inleiding in de Zendingswetenschap (Kampen, 1954), 113.

Jezus is ons voorgedaan in bidden vol overgave aan zijn hemelse Vader /// Jacek Andrzej Rossakiewicz, Het gebed van Jezus. Olieverf, 1990

Houd me niet vast!

'HOUD ME NIET VAST,' ZEI JEZUS. 'IK BEN NOG NIET OPGESTEGEN NAAR DE VADER. GA NAAR MIJN BROEDERS EN ZUSTERS...'

Johannes 20:17

Maria uit Magdala...

Lucas vertelt dat ze de Heer Jezus in Galilea al volgde, samen met 'enkele vrouwen die van boze geesten en ziekten genezen waren' – bij haar waren maar liefst zeven demonen uitgedreven, zegt de dokter erbij (8:2). Zeven demonen! Arme vrouw, ze moet geen leven hebben gehad. Maar toen was Hij er geweest, de rabbi uit Nazaret. Hij had haar het leven teruggegeven!

En nu was ze Hem kwijt aan de dood.

Ze waren meegereisd naar Jeruzalem, en natuurlijk treffen we Maria tussen de vrouwen op Golgota, en om zo te zeggen met de neus vooraan bij de graflegging van de Heiland (Marc. 15:40-47). Stel je voor: haar Meester! Allicht is ze ook op die vroege morgen in de hof van het graf (16:1vv). Johannes geeft haar zelfs een hoofdrol in de ontdekking van het grote geheim. Als ze zich huilend bij het graf vooroverbuigt, staat de Heer achter haar – de tuinman, denkt ze, maar ze herkent Hem als Hij haar naam noemt: 'Maria!' – 'Mijn Meester!' Niet dat ze Hem ook bij de voeten pakte (vgl. Matt. 28:9), maar uit alles is duidelijk: ze heeft haar Meester terug en ze laat Hem niet meer los!

Maar Hij zegt: 'Niet doen, Maria, Mij niet vasthouden, want Ik moet verder, naar mijn en jouw Vader. Ga het de anderen maar vertellen.' Jullie hebben

Me wel terug uit de dood, maar we zijn een nieuwe levensfase ingegaan met elkaar. De reis naar Vaders huis is nog niet af, en Ik ga alvast ernaartoe om jullie kamer klaar te maken (14:2). Houd me dus niet tegen, Maria.

Tja, wat een feest is Pasen! In onze wereld van moeite en strijd en verdriet en dood hebben we een levende Heer! Zelfs over de diepste ellende van het kerkhof straalt het licht van zijn leven, en in het gevecht van mijn ziel voel ik de kracht van zijn leven. Ja, maar er is nog meer. Hij kwam niet maar terug, maar Hij ging verder onderweg. En Hij kwam alleen nog om het hun en ons te zeggen, in een nieuwe 40-dagentijd, waarin ze moesten leren dat het niet meer was als vroeger. Ze hadden Hem in het leven terug. Ja, maar zij moesten in dat leven nog gaan sterven, en hun leven zou met Hem verborgen liggen in God, tot Hij opnieuw zou verschijnen (Kol. 3:3v).

Maria uit Magdala...

Wat begrijpen we haar goed: *Rabboeni*, mijn Meester terug! Maar wat moeten we nog veel leren met haar om dat moeilijke woord van Paulus te begrijpen: dagelijks sterven en een in God verborgen leven leiden, tot Hij komt. Dat is echt Pasen blijven vieren! Hiertoe helpe ons de almachtige God en Vader van onze Heer Jezus Christus, door zijn heilige Geest!

*Pasen blijven vieren is dagelijks
sterven en een in God verborgen
leven leiden, tot Hij komt*

Middenkerk in opkomst

TEKST: KEES HAAK, UNIVERSITAIR DOCENT ZENDINGSWETENSCHAPPEN, GODSDIENST & MISSIONAIRE BENADERING, OECUMENICA VAN DE DERDE WERELD, EN EVANGELISTIEK /// FOTO: JOOST SYTSMA

Er ligt een visionair boek over de kerk op tafel. Keller, opnieuw Keller! In overtreffende trap. Het is een zeer leesbaar programma voor de kerk in de samenleving van de 21^e eeuw. Kuyper zou ervan smullen.

Middenkerk: de kerk met het evangelie, te midden van de wereld, als het hart van haar bediening.

Waarom hebben kerken met dezelfde bijbelse grondslag zo'n verschillende aanpak van hun bediening? En omgekeerd, waarom hebben kerken uit verschillende tradities toch dezelfde aanpak? Dat komt, stelt Keller, door de manier van omgaan met de onbenoemde 'ruimte' tussen de dogmatische overtuiging en de uitvoering van de bediening. Die ruimte noemt Keller de 'theologische visie', kortweg: Middenkerk.

Met deze visie moet de kerk de hele bedoeling van God zo in de huidige wereld inbrengen dat die totaal wordt veranderd: een totale hervertolking van het evangelie met alle consequenties van dien. Dit boek is de fascinerende beschrijving van die theologische visie, onmisbaar voor de vitaliteit van de kerk. Middenkerk: midden, omdat het evangelie centraal staat, in stedelijke en culturele centra, en deze visie het hart is van de bediening. Keller bespreekt prikkelend, bewogen en erudiet de drie centrale lijnen van zijn Middenkerk

Evangelie Het evangelie zelf, met Christus als stralend middelpunt, is de kracht die het hele leven verlost, vernieuwt, glans geeft. Het evangelie is de bood-

schap van genade: goed nieuws. Je zat veel dieper in de ellende dan je dacht, maar met zijn liefde geeft God je meer vrijheid dan je je kon voorstellen. God redt zondaren. Deze boodschap heeft een liefdevol leven tot gevolg. Het evangelie zelf moet (met woorden) geprekeet worden. Het goede leven dat eruit volgt, maakt het evangelie (met daden) tastbaar en onderstreept het. Het staat in tussen regeltjesgeloof en vrijblijvendheid.

*'De kerk moet net
als in de Bijbel
haar boodschap
contextualiseren'*

Keller pleit daarom voor *renewal*, reformatie van geloof en kerk, in alle geledingen. De reformatie en opwekkingen bieden hulp en richting. Keller doelt op echte bekering, een intensief gebedsleven, elkaar je zonden belijden, preken waar het niet om mij maar om Christus draait, omzien naar mensen in nood. Daarop mag je de zegen van de Geest verwachten. De boer van Psalm 126 komt na zijn noeste werk 'vast en zeker' opgetogen thuis met de oogst.

Stad De samenleving verstedelijkt in hoog tempo. Houd op met dat alleen maar negatief te duiden! Het is ook de plaats waar Gods algemene genade merkbaar is. Bijbels gezien, zegt Keller, verloopt de ontwikkeling van de mensheid van tuin (Eden) tot stad

(Nieuw Jeruzalem). De stad is de cultuur waarin God ons vandaag plaatst. Daar is zeker sprake van een nieuwe vorm van heidendom, met zijn eigen afgoden van macht, geld, seks, trots, zelfontplooiing, prestatie, veiligheid en controle. Maar let op: in die cultuur leven de gelovigen zelf ook. Stap er dan ook bewust in, waardeer het goede, klaag het kwaad aan. De kerk moet net als in de Bijbel haar boodschap contextualiseren.

Keller schildert gepassioneerd en zorgvuldig allerlei modellen van contextualisatie. Hij roept op niet één model als alleen zalmakend te propageren. Dat geldt ook van de dogma's die ten onrechte als absoluut werden gezien en de gelovigen uiteen dreven of van kerkelijke beslissingen die eeuwigheidswaarde kregen toegemeten. Wees niet arrogant, laster niet, raak niet gefrustreerd en wees niet naïef. Het is herfst voor de kerk in de Westerse wereld en lente in andere werelddelen. Soms brengt juist verdrukking de kerk tot bloei. Keller vraagt om een 'gemengd cultuurbegrip' voor de positie van de kerk tussen passiviteit en activiteit, en veel of weinig inwerking van de algemene genade.

Beweging Hoe beweegt de kerk zich in het veld tussen organisatie en organisatie? De kerk moet opnieuw *missionale*

kerk worden: zich opgenomen weten in Gods plan tot herstel van de wereld, de komst van zijn rijk. De kerk moet het volk zijn dat Gods grote daden uitbazuint en uitleeft (1 Petr. 2:9; Ex. 19:5-6). In een postchristelijke tijd moet de kerk haar eigen, in het verleden opgebouwde cultuur afschudden, uitdagend en zegenend de huidige cultuur tegemoet treden (Jer. 29:7) en zelf een contrastgemeenschap vormen.

Met opzet gebruikt Keller het woord 'missionale' (*missional*) kerk. Het is een allesomvattend kerkconcept, veel meer dan wat doorgaans met missionair wordt bedoeld: kerk-met-evangelisatie. De kerk moet de afgoden van de tijd ontmaskeren, diep betrokken raken met de context, haar leden toerusten tot roeping in het dagelijks leven als koning, profeet en priester, uitdagend dwarsliggen voor het algemene welzijn, samen optrekken met ongelovigen en Godzoekers in het kerkelijk leven, en kerkelijke eenheid in praktijk brengen.

Daarom moet er evenwicht zijn tussen instituties en beweging. Iets meer nadruk op beweging kan de kerk soms net over een dood punt heen helpen. Dat

rechtvaardigt voor Keller de keuze voor planting van nieuwe kerken. Die passen het best in het 'ecosysteem van de stad'. De gelovigen leven vanuit een specifieke levensvisie midden in de praktijk. Ze bevestigen koninklijk wat goed is, profeteren kritisch tegen de afgoden van de tijd en zijn priesterlijk verontwaardigd over de schending van de mens als beeld van God.

Keller rondt af met een laatste 'midden': de creatieve spanning tussen de roeping van wat de kerk wel kan doen en het besef wat ze zonder Christus' Geest nooit zal kunnen doen of bereiken. Ze is blij als ze met heel haar hebben en houden Christus zelf de wereld in kan dragen.

Hoe verder? Dit is een belangrijk boek met het oog op de toekomst van de kerk. Ik heb er tot slot deze vragen en opmerkingen bij:

- Wordt de oogst in de postchristelijke wereld inderdaad 'vast en zeker' (Ps. 126) binnen gedragen? Resultaten uit de periode van de reformatie en de Great Awakenings (begin 18e en eind 19e eeuw) zijn geen garantie voor de toekomst.

De stad is de cultuur waarin God de kerk vandaag plaatst. De gelovigen leven daar middenin. ///

- Wat betekenen teksten als 2 Korintiërs 6:14-7:1 en Openbaring 17-19 voor de 'theologie van de stad', met andere woorden, richt Keller zich niet te eenzijdig op Jeremia 29:7? Ik zou dat nog wel wat meer uitgewerkt willen zien.
- Geldt de manier van contextualiseren van het Nieuwe Testament óók in een post-christelijke context, waar christelijke noties expliciet worden afgebroken?
- Is 'missionaal' kerk zijn, het 'reeds' van het koninkrijk neerzetten, toch niet een brug te ver voor de kerk? Waar blijft het evenwicht met de 'missionaire' oproep tot bekering?
- Keller schetst het belang van het onderscheid tussen *believing* en *belonging*. Met de nadruk op dat laatste: hoe gaat de kerk er dan uitzien? Wordt ongeloof nog serieus genomen en een legale plaats in de kerk ontzegd?
- Is Keller niet in Kuypers valkuil gevallen door de 'algemene genade' als criterium voor een cultuurmodel te nemen in plaats van de 'akker' waar geloof wordt overwoekerd?
- Komt de voorkeur voor veelkleurige kerkplanting niet in strijd met het aandringen op zicht- en tastbare kerkelijke eenheid?
- Kortom: is de Middenkerk wel Kerk?

We bidden dat de Middenkerk, vertaald en wel, ook in Nederland in alle kerken zorgvuldig wordt gewogen om het evangelische midden, Jezus Christus, te belijden en uit te dragen.

Timothy Keller, *Center Church: Doing Balanced, Gospel-Centered Ministry in Your City*. Grand Rapids, 2012. 400 pag, \$ 29.99

Een Nederlandse bewerking van het boek verschijnt dit najaar bij Uitgeverij Van Wijnen.

Congres Kerk tussen

In het najaar brachten Opbouw en De Reformatie samen de Special *Kerk tussen muren en mensen* uit – een onaf blad dat vroeg om een vervolg. Dat vervolg kwam er in de vorm van een congres op 23 maart jl.

Hieronder een foto-impressie.

FOTO'S: JOOST SYTSMA ///

‘Waar Jezus Christus, de gekruisigde, wordt vergeten, worden de grenzen van de katholiciteit overschreden. Maar binnen die grenzen is heel veel ruimte’

Opening door Reformatie-bestuursvoorzitter Bernard Bos

Barend Kamphuis:
de kerk is katholiek of zij is niet.

Johan Schaeffer:
lijden aan de kerk, hoe houd je het vol?

muren en mensen

Ruimschoots de tijd voor ontmoeting en gesprek.

‘Als ik hoe dan ook bij een kudde hoor, dan toch het liefste bij een kudde die zich laat inspireren door Jezus’

Reinier Sonneveld: waarom ik weer ga.

Rikko Voorberg (l) en Paul Voorberg, workshop kerk van vader en zoon.

Opbouw-bestuursvoorzitter Ale Sierksma (l) in gesprek met dagvoorzitter Theodoor Meedendorp.

Dank voor de sprekers en workshopleiders.

Op de website van Opbouw kunt u nog meer foto's vinden. De bijdrage van prof. Kamphuis zal binnenkort gepubliceerd worden in *De Reformatie*. De *Special Kerk tussen muren en mensen* kunt u nog steeds bestellen voor bespreking in uw gemeente of kring. Van het congres is door De Luisterpost een opname gemaakt. Houd de website www.luisterpost.nl in de gaten als u daar belangstelling voor heeft.

ADVERTENTIE

Leven na de genadeklap Arie de Rover

Als je écht gaat begrijpen wat genade inhoudt, dan verandert dat je leven drastisch. Je krijgt dan een bevrijdende genadeklap. Arie de Rover confronteert mensen met zichzelf, met hun gedrag en hun drijfveren, met hun zoeken naar identiteit.

Een prachtig belijdenisgeschenk!

176 p., € 14,90

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel

NIEUWE GENERATIE CHRISTIANITY EXPLORED IN NEDERLAND

Op 12 april a.s. wordt in de Opstandingskerk in Utrecht met een studiemiddag over discipelschap de nieuwe generatie van de cursus Christianity Explored gepresenteerd. Deze cursus voor mensen die meer willen leren over het christelijk geloof wordt in Groot-Brittannië al een tiental jaren veel gebruikt. De nieuwe generatie is volledig gemoderniseerd en wordt in 14 landen uitgebracht, waaronder Nederland.

Sprekers op de studiedag zijn Sake Stoppels, universitair docent gemeentebouw aan de VU; Peter Wierenga, adviseur bij Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken en Kees van Kralingen, voorzitter van de stichting Sola 5 Baptisten. Deelnemers aan deze studiemiddag krijgen het totale cursuspakket van Christianity Explored mee naar huis.

Ga voor meer informatie en aanmelding naar www.proclama.nl.

MINICONGRES PSYCHIATRIE EN AMBTSDRAGERS

Eleos biedt ambtsdragers, predikanten en kerkelijk werkers een minicongres aan over psychiatrie dat zal plaatsvinden op 16 april in Dordrecht en op 25 april in Gouda. De bijeenkomsten starten om 16 uur en duren tot 21 uur; er wordt voor een avondmaaltijd gezorgd. Tijdens het minicongres is er een informatie-markt, waar de verschillende locaties van Eleos zich presenteren.

De bijeenkomst begint met een lezing van drs. A.J. de Lely over zijn onderzoek 'Geloof en depressie'. Vervolgens zal een patiënte vertellen over haar beleving bij behandeling en wat de kerk hierin

betekende en zou kunnen betekenen. Daarnaast zijn er een viertal workshops, waarvan iedere deelnemer er twee kan volgen (zie voor de inhoud daarvan www.eleos.nl). Het symposium wordt afgesloten met een plenair gedeelte, waarbij ook de vragen en discussiepunten vanuit de kerkelijke gemeente besproken worden.

Aan deelname van dit symposium zijn geen kosten verbonden. Aanmelden kan door een e-mail te sturen naar symposiumzuidwest@eleos.nl, onder vermelding van naam, kerkgenootschap en plaats, datum en locatie van de bijeenkomst en voorkeur voor twee workshops.

STUDIEDAG OVER BIJBELSE 'DRAAK'-TEKSTEN

'Spelen met Leviathan' is het onderwerp van de studiedag van Permanente Educatie Predikanten, gegeven aan de Theologische Universiteit Kampen. De studiedag over Bijbelse 'draak'-teksten 'Spelen met Leviathan' begint op 12 april om 9.30 uur. Sprekers:

H.R. van de Kamp, W.H. Rose, H.J. Room, H.G.L. Peels, J. Dekker e.a.

Kosten: € 35,- (Studenten € 10,-). Opgeven kan via secretariaat@tukampen.nl.

KERK VOOR JE BUREN

In april organiseert het Centrum Dienstverlening twee regioavonden 'Kerk voor je burens'. De rode draad van de regioavonden wordt gevormd door de dvd 'Op de grens van kerk en samenleving'. Op deze dvd komen zes gemeentestichters aan het woord. Zij spreken uit ervaring en met passie over hoe zij zich inzetten om buitenkerkelijken te bereiken.

Op de website www.centrum-g.nl kun je de trailer van de dvd bekijken. De regioavonden zullen gehouden

worden op 10 april in Heerenveen en op 17 april in Rotterdam. Voor meer informatie, neem contact op met Nanda Langkamp: n.langkamp@centrum-g.nl.

BIJBELSTUDIEDAG OVER GENERATIES

De jaarlijkse Bijbelstudiedag van de Bijbelstudiebond wordt dit jaar D.V. gehouden op dinsdag 23 april in de IJsselhallen in Zwolle. Het thema van de dag is: Generaties in de bijbel, generaties in de kerk. Sprekers zijn: ds. Pier Poortinga en ds. Tonny Nap, beiden uit Drachten. De toegangsprijs is € 15,-; daarvoor krijg je een programma, een kop koffie/thee met koek bij aankomst en een kop soep in de lunchpauze.

We zien je graag op 23 april 2013 in Zwolle! Ga voor meer informatie naar www.bijbelstudiebond.nl.

UIT DE KERKEN

Bedankt

Voor Ommen-Noord/Oost:

R. Prins te Buitenpost.

Voor Stadskanaal: P. Poortinga te Drachten-Z/W.

Beroepen:

Te Vrouwenpolder en te Wapenveld: kand. W.M. Blijdorp te Zwolle.

Aangenomen:

Naar Hattem-Noord: H.J. Messelink te Zwolle-Zuid, die bedankte voor Zeewolde.

Preekconsent:

Preekbevoegdheid verleend aan A.M. Leeftink te Zwolle, e-mail: amleeftink@gmail.com.